

जलजन्तुका स्त्री जलजन्तु+संज्ञायां कन् । जलौकायां भरतः ।

जलजम्बन् न० जले जम्ब यस्य । पद्मे हेमच० । “निबयः श्रियः सततमेतदिति प्रथितं यदेव जलजम्बतया” भाषः ।  
जलजम्बू का स्त्री जलजाता जम्बू का । जुह्वजाम्बूम् शब्दचि०  
जलजाजीव पु० जलं जलजन्तुस्यवधिविक्रयादिकमाजीवति आ+जीव-घञ् । जलचरचातके (जेले) शब्दार्थचि० । [ हारा० ]

जलजिह्व पु० जला जल्ला खादे यस्यसमर्था जिह्वाऽस्य । नक्ते जलजीविन् पु० जलेन तज्जातमत्स्यादिना जीवति जीव-णिनि । (जेले) मत्स्योपजीविनि । “हृत्तजालैर्यथा मत्स्यान् वपुनति जलजीविनः” भा० शा० १०२२५० ।

जलडिम्ब पु० जले डिम्ब इव । शम्बूके । (शाम्बूक) हारा०  
जलतण्डुलीय पु० जलजातस्तण्डुलीयः । कञ्चुके शाकभेदे शब्दार्थचि० ।

जलतापिन् पु० जलतां स्नेदरूपस्नेहजलमयतामाप्नोति पाककाले व्याप+णिनि । (रलिश) मत्स्यभेदे शब्दर० ।  
सार्थे क । जलतापिक तत्सार्थे । संज्ञायां कन् । काक-माचीवृत्ते च शब्दर० । [(रलिश) मत्स्यभेदे शब्दर० ।

जलताल पु० जलतायै अलति पथ्याप्नोति अल-अच् ।  
जलतित्तिका स्त्री खल्यं तित्ता कन् तित्तिका जल-प्रधाना तित्तिका । शल्लकीवृत्ते राजनि० ।

जलत्रा स्त्री जलात् त्रायते त्रै-क । १७८२ २जङ्गमकूटप्राञ्च हारा० ।

जलत्रास पु० जलात् तद्गन्मात् त्रासः, सोऽस्य वा । दंष्ट्रिणा दंशनेतरं जलं वृद्धा १७८३ २तद्युक्ते त्रि० । “येन चापि भवेद्दृष्टस्तस्य चेष्टावत् नरः । बह्व्यः प्रति कुर्वाणः क्रियाहीनो विनश्यति । दंष्ट्रिणा येन दृष्टं तद्रूपं यदि पश्यति । अप्सु वा यदि वाऽऽदर्शे रिष्टं तस्य विनिर्द्दिशेत् । तस्यत्यक्कस्माद्योऽभीक्ष्णं श्रुत्वा वृष्टाप वा जलम् । जलत्रासस्तु विद्यात् रिष्टं तदपि कीर्तितम् । अदृष्टो वा जलत्रासो न कथञ्चन सिध्यति । प्रसप्तोऽथोत्थितो वापि स्वस्थोऽस्वस्थो न सिध्यति” सुश्रु०

जलद पु० जलं ददाति दा-क । १मेघे, २कर्पूरे च ३जल-दातरि त्रि० मेदि० । “अमतिचिरोज्झितस्य जलदे-न चिरस्थितवज्जुदुदुदस्य पथसोऽनुकृतिम्” । “प्रौढ-ध्वान् दिनमिह जलदाः” भाषः “सन्देशं मे तदनु-जलद ! ओषप्रसि श्रोतपेयम्” मेघ० ।

जलदकाल पु० इत० । वर्षाकाले “जलदकालमबोधकृतं दिशाम्” भाषः ।

जलदक्षय पु० जलदानं क्षयोऽयम् । १शरत्काले “सर्वाणि तनुतां धानि जलानि जलदक्षये” हरिवं० ७१५० ।  
जलदहूर पु० जलं दहूर इव । जलदक्षये दहूरवाद्यभेदे (तालिदिया जलवाजान) “अवाद्यंस्ता जनदहूरान्च वाद्यात्तरुपं जगुरेव वृष्टाः” हरिवं० १४८५० ।

जलदागम पु० जलदानां मेघानामागमो यत् । वर्षाकाले ।

जलदाशन पु० जलदैरश्यते अश-भोजने कर्मणि ल्युट् ।  
शालवृत्ते शब्दच० । तत्पत्न्याणां मेघैर्भोजनस्य लोक-प्रसिद्धेस्तस्य तथात्वम् ;

जलदुर्ग न० जलवेष्टितं दुर्गम् । दुर्गभेदे । दुर्गशब्दे विवर्तितः ।

जलदेव पु० जलं देवः अधिष्ठात्रीदेवता अस्य । १पूर्वाषाढान-क्षत्रे तस्य जलदेवत्वम् अक्षेत्राशब्दे ४६७५० इत्यम् ।  
“मूलेऽन्धमद्रकपतिर्जलदेवे कागिपोमरश्चमेति” वृ० ११५०  
केतुपद्माक्रान्तनक्षत्रभेदे फलोकौ । “इष्टानन्दकललो वीरो वदसौ हृदय जलदेवे” वृ० स० १०१५० वैवाहिकनक्षत्र-फलोकौ । ७त० । २जलस्थिते देवे च । जल-देवताप्यत्र “अन्वीयमानो जलदेवताभिर्निघेव्यमासो जल-जैश्च सत्तैः” हरिवं० २४३५० ।

जलद्राक्षा स्त्री जले द्राक्षेव । शालिङ्गीशान्ते शब्दार्थचि० ।

जलद्रोणी स्त्री जलस्य जलसेचनार्थं द्रोणीव । भौकाया जलसेचनपात्रे शब्दार्थचि० ।

जलद्वीप पु० जलप्रधानो द्वीपः । द्वीपभेदे ।

“गिरिभिर्ये च गन्धर्वे लघ्वेन लघ्वेन च । यत्नवन्तो जलद्वीपं सम्राज्योपशोभितम् । सुवर्णरूप्यकद्वीपं सुवर्ण-करमण्डितम् । जलद्वीपमतिक्रम्य शिशिरो नाम पर्वतः । दिवं स्पृशति शृङ्गेण देवदानवसेवितः । एतेषां गिरि-दुर्गेषु प्रपातेषु वनेषु च । मार्गध्वं सहिताः सर्वे राम-पत्नी यशस्विनीम्” रामा० कि० ४० अ० । कश्चित् पुस्तके यवद्वीप इति पाठः ।

जलधर पु० जलं धरति धृ-अच् । १मेघे २सुस्तके च अमरः २सुस्तके हेमच० । ३तिनिगृह्यते राजनि० । तस्य रश्मि-रूपजलाधिकात्तथात्वम् ४जलधारकमात्रे त्रि० । “नभो जलधरेहीनं साङ्गारक इयांशुमान्” भा० अ० १२४५०  
“अथन्यस्मिन् जलधर ! महाकालमासाद्य काले” मेघ० ।

जलधरमाला न० इत० । १मेघपङ्क्तौ दादशान्तरपादके २रुन्दोभेदे च । “अध्वप्राप्तिर्जलधरमाला स्त्री स्त्री” त०